

PROGRAMMI EUROOPA NOORED MÕJU JA TULEMUSED EESTIS

Sissejuhatus

Programm Euroopa Noored on Euroopa Liidu noortele suunatud kodanikuhariduse programm, kus oskuste ja teadmiste areng toimub läbi kaasatuse mitteformaalses keskkonnas toimuvasse õppetöösse. Paljud uuringud on näidanud, kuidas teatud kvaliteedikriteeriumidele vastavad erinevad juhendatud ja organiseeritud vaba aja veetmise vormid aitavad kaasa isiksuseomaduste arengule ja kogemuste saamisele, mis aitavad omakorda kaasa noorte kujunemisele aktiivseks ühiskonnaliikmeks.

Programm Euroopa Noored avanes Eesti noortele aastal 1998. Aastatel 2000-2010 toetati projekte kokku üle 13 miljoni euroga, mis teeb programmist suurima noorteprojektide toetaja Eestis. Programmi raames saavad 13-30 aastased noored korraldada rahvusvahelisi kohtumisi, kus õpitakse tundma teiste Euroopa riikide noorte elu-olu ja kultuuri, tõmmata tähelepanu olulisele ühiskondlikule probleemile oma kodukohas, arendada noorte osalust otsustusprotsessides ning panustada vabatahtlikuna Euroopa kodanikuühiskonda. Noorsootöötajatele pakub programm rahvusvahelist enesetäiendust läbi koolituste, õppevisiitide, tööpraktikate jm. Programmi Euroopa Noored võimalused <http://euroopa.noored.ee/voimalused>

Aastastel 2007-2010 esitati SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroole 1032 taotlust, millest toetati 544 projekti kogusummas üle 6 miljoni euroga. Toetatud projektides osales 13 847 noort, noortejuhti ja noorsootöötajat.

Programmi üheks prioriteediks on läbi aastate olnud ka vähemate võimaluste ja erivajadusega noorte parem kaasamine ühiskonda. Vähemate võimalustega noortena käsitletakse rahvusvähemusse kuuluvaid ning vähese eesti keele oskusega, madala haridustasemega, töötuid, rasketest sotsiaalsetest oludest pärit, väikelinnade ja maapiirkondade ning teisi noori, kellel on võrreldes oma eakaaslastega vähem võimalusi ühiskonnaelus kaasalöömiseks. Erivajadustega noortena mõistetakse puute ja terviseprobleemidega noori. Nende sihtgruppideni on aasta-aastalt üha enam jõutud ning nüüdseks võib öelda, et julgelt üle poole toetatud projektidest kaasab vähemate võimalustega noori.

Aasta	Esitatud taotluste arv	Toetatud projektide arv	Vähemate võimalustega noori kaasanud projektide arv	Toetatud projektides osalenute arv	Kaasatud vähemate võimalustega noorte arv	Toetussumma EUR
2007	211	129	<i>andmed puuduvad</i>	2262	<i>andmed puuduvad</i>	1 438 138
2008	255	138	107	3791	253	1 405 649
2009	307	140	65	2805	718	1 536 153
2010	259	137	81	4989	1726	1 685 146

Programmi Euroopa Noored mõju ja tulemuste hindamiseks on läbi viidud mitmeid erinevaid uuringuid, mis peamiselt keskenduvad programmis osalejatele. Selleks, et saada parem ülevaade programmi laiemast mõjust ühiskonnale, on uuringutesse kaasatud

ka peamisi noortevaldkonna arendajaid Eestis. Uuringute kokkuvõtted
<http://euroopa.noored.ee/node/533>

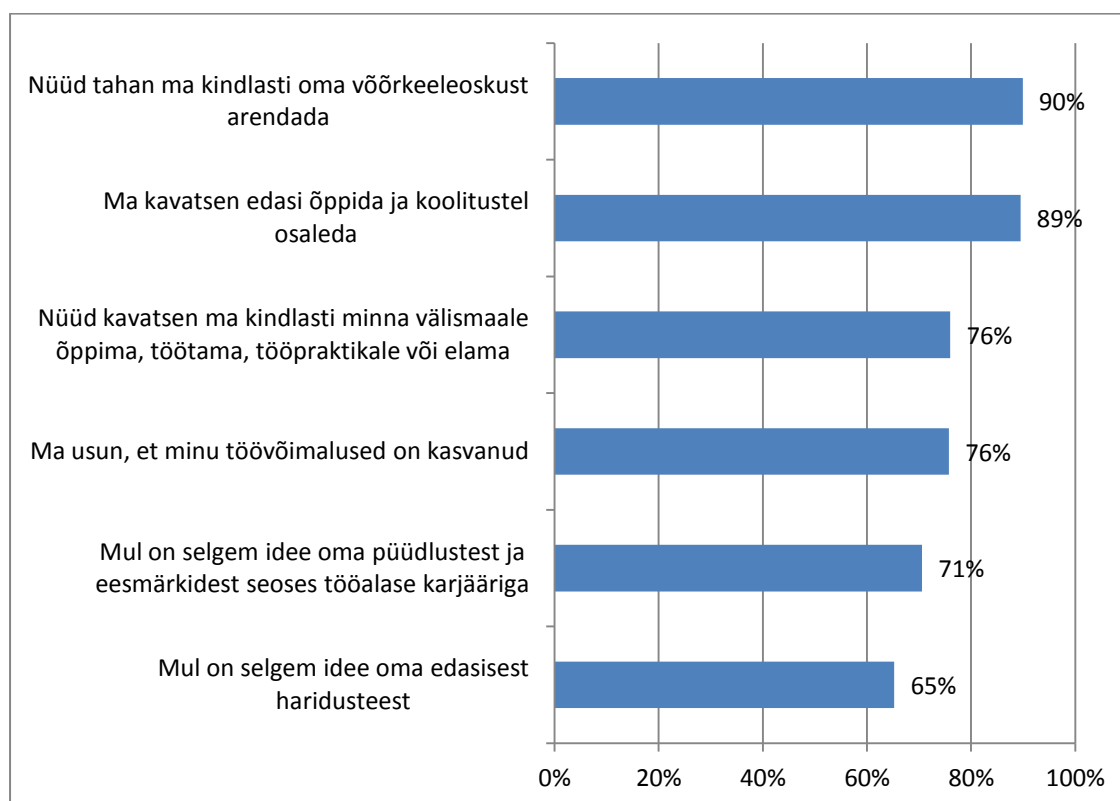
Antud ülevaade kajastab Tallinna Ülikooli sotsiaalteadlaste Marti Taru ja Peeter Vihma poolt läbi viidud küsitlusuuringut aastatel 2007-2010 projektides osalenute ja projektijuhtide ning projektide korraldajate hulgas ning süvaintervjuusid projektides osalenutega. Küsitlusuuringus osales 837 vastajat ning süvaintervjuud viidi läbi 14 noorega.

Tulemused

Isiklik areng

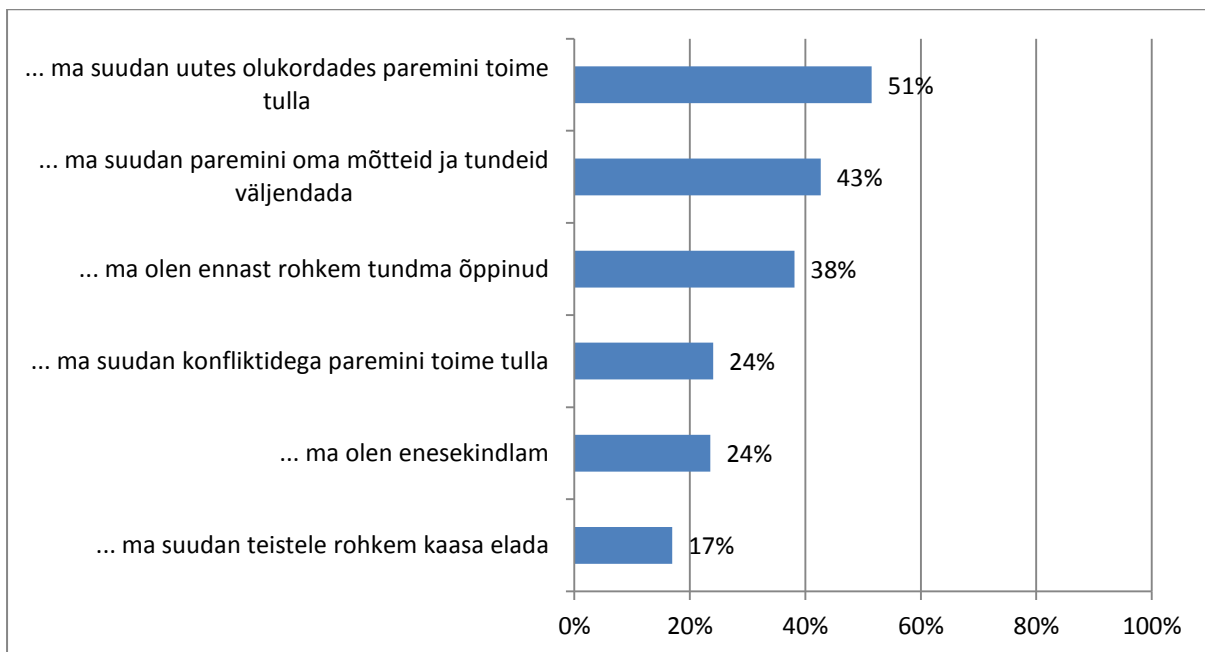
Projektides osalenute hinnangud isiksuslikule arengule projektis osalemise tulemusena.

Praktiliselt kõik vastanud (97%) on märkinud, et pärast projekti lõppu on nad märganud kuidas „projektis osalemine oli üldiselt minu jaoks isiklikult rikastav kogemus“. Muutusi plaanides ning oma elu tulevikuvisioni arendamises on märkinud suhteliselt suur osakaal vastanutest. Haridus- ja töötee alaste eesmärkide selginemist nimetab umbes kaks kolmandikku, konkreetsete õppimiskavatsuste teket aga isegi üheksa vastajat kümnest (Joonis 1).

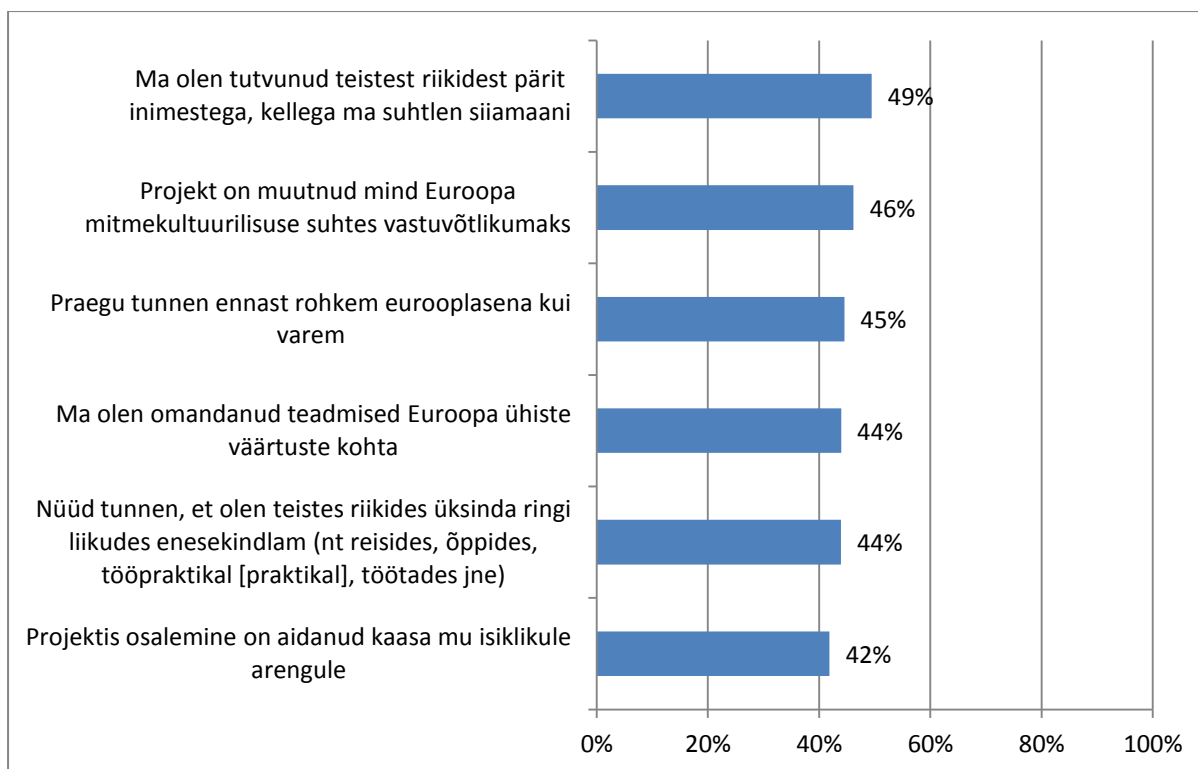

Joonis 1. Kas projekti käigus omandatud kogemused on teile hiljem mõju avaldanud? Vastusvariantide 'teatud määral' ja 'kindlasti' osakaal

Positiivseid muutusi konkreetsetes oskustes ja uute kogemuste saamist on välja toonud siiski märgatavalt väiksem osakaal vastanutest, nende osakaal jääb reeglina alla poole (Joonis 2, Joonis 3). Muutustest võib välja lugeda nii sotsiaalsete oskuste arengut ja kogemuste saamist - tutvumine uute inimestega, vastuvõtlikkuse suurenemine multikultuurilisuse suhtes, eneseväljendusoskuse arenemine - kui ka enese tundaõppimist ja enesekindluse suurenemist, uutes olukordades parem toimetulek ning konfliktiolukorra parem lahendamine. Peaaegu pooled on enese juures märganud ka Euroopaga seotud identiteedi tugevnemist, Euroopa alusväärtuste paremat tundaõppimist.

Joonis 2. Pärast projektis osalemist olen ma märganud, et ... 'Jah' vastuste osakaal; võimalik märkida kuni 3 vastust

Joonis 3. Kas projekt mõjutas teid ka muul viisil? Vastusvariantide 'teatud määral' ja 'kindlasti' osakaal

- **Positiivne kogemus**

Projektis osalemise kõige levinum isiksuse arenguga seotud tulemus on subjektiivse „positiivse tunde” kogemine. See tähendab noorte sõnastuses „kvaliteetselt” veedetud aega ehk seda, et „oli lõbus”. Näiteks sellisest sõnastusest on järgmine tsitaat:

Omavaheline suhtlemine ja kogemuste vahetamine ning isiklikud saavutused annavad juurde positiivset elutunnetust ja usku endasse. (noortealgatuse projekti raport)

Positiivsete kogemuste ja elamuste saamist noortele mõeldud tegevustes on nii lapsevanemad kui noored ise pidanud teiseks väga oluliseks aspektiks mitmesuguste oskuste, hoiakute ja teadmiste arendamise kõrval. Nagu näeme, kinnitab ka käesolev uuring selles osas varasemaid tulemusi. Meeldivas keskkonnas viibimine ning tegutsemine ei ole oluline tegelikult ainult subjektiivse heaolu saavutamise ja nautimise tähenduses. Sellel on kindel pedagoogiline roll - kuna tegemist on vabatahtlikkuse alusel toimuva õppimisega mitteformaalses keskkonnas, siis on oluline saavutada tegevuste ja keskkonna atraktiivsus osalejatele. Tegemist on n.ö. eeltingimusega, mis peab olema täidetud, et konkreetne õpitegevus saaks üldse toimuda. Sellise nurga alt vaadatuna paistab noorte poolt raporteeritud 'kvaliteetselt' ehk 'lõbusalt' veedetud aeg mitte lihtsalt lõbutsemisena vaid erinevate oskuste ja omaduste arengut soodustava keskkonnana.

- **Silmaringi laiendamine**

„Silmaringi laiendamise” all peeti silmas faktiteadmisi valdkondadest, võimalustest ja tegevustest, mis puudutasid projekti sisulist aspekti. Näiteks saab siin ära tuua ühe noortevahetuses osaleja vastust küsimusele, mida kasulikku ta projektist sai.

Kasulikkus ei olnud mulle eesmärgiks. Läksin, et silmaringi laiendada ja seda ma sain. /.../ Noortekogus [kus ma osalen] pidasin ettekande, rääkisin, mis me tegime. Arutasime, kas meil [kodulinnas] on piisavalt kohti, kus neid asju [tänavakultuuriga seotud tegevusi] teha saab. Siis me saime teada, et meil juba ühte [sisehalli] tehakse. Aga ei tea kas ja kuidas seda kasutatakse. See on pigem silmaringi küsimus, otseselt ei ole kusagil kasutanud ega osalenud. (intervjuu noortevahetuses osalejaga)

„Silmaringi laiendamine” võis toimuda ka mitte otseselt projekti peateemaga seotud valdkonnas, vaid lisategevuste kaudu. Näiteks ökorenoveerimist käsitlevas projektis tõi osaleja esile, et „silmaringi laiendasid” muud tegevused, mille kohta projektis peeti loenguid või mida spontaanselt korraldati (tai-chi treening, permakultuuri tutvustamine). Nende esimeste kokkupuudete baasilt oli osalejal endal võimalik jätkata kontakte ja otsida sobivaid tegevusi. Näiteks leidis intervjuueeritu võimaluse osaleda tai-chi treeningutes ning osales projekti jooksul tekkinud kontaktide abil permakultuuride koolitusprojektis Aafrikas. Sellest võib järeldada, et „silmaringi laiendamise” eesmärgil on soovitatav projekti hõlmata palju erinevaid tegevusi.

- **Kontaktide tekkimine**

Kontaktide tekkimist toodi välja mitte ainult välisriikidest pärit osalejatega projektide vaid ka Eesti-kesksete projektide puhul. Eelkõige peeti osalejate puhul silmas isiklikke kontakte ja peamiselt mainiti nendega seoses reisimisvõimalusi.

Sain sõprussidemeid. Kui tahan võibolla kunagi kuhugi reisida, siis ma tean, et seal on tuttavad ees. [Kuidas sa oled neid elus hoidnud?] Näinud neid ei ole, aga interneti teel ikka. Me alguses plaanisime ühte Euroopa tripi ette võtta Eurorailiga. Aga kuna suure grupiga seda teha ei saa, siis see projekt jäi meil pooleli. (intervjuu võrgustikuprojektis osalejaga)

Projektide juhid mainisid, et projektide kaudu tihenevad ka uusi projekte võimaldavad kontaktid. Nii näiteks kirjeldas üks projektijuht, kuidas tal erinevates projektides nii Eestis kui välismaal osalenuna on tekkinud nimekiri noorteühendustest, kellele saab uute ideede tekkimisel pakkuda võimalusi projektides osalemiseks.

- **Sallivuse areng, kultuuriline tolerants**

Kõikides uuritud projektides, kus osales kasvõi üks välismaalane, toodi esile kultuurilise tolerantsi suurenemine. Ühest küljest tuleb sellise kerguse põhjal, millega kultuurilise tolerantsi arengut välja toodi, suhtuda väitese reservatsioonidega. Näiteks seda mainis noortevalgatuses osaleja, kelle projekti oli juhuslikult sattunud osalema üks prantslane. Rohkem tõsteti kultuuritolerantsi esile projektides, kus eestlased olid käinud välismaal või kus projektis osalejatest enamus olid välismaalased.

[Milline isikuomadus Sul kõige rohkem arenes projekti jooksul?] Võib-olla selline tolerantsus või... mis sa saad teise riiki külastades. Mõistad rohkem nende muresid. Ja näed teisi kultuure. Nemad seletavad oma seda sõja asja, miks see tekib. Teadmised

noh... Igal õhtul iga osalenud riik tutvustab oma kultuuri. (intervjuu võrgustikuprojektis osalejaga)

Mida suuremad on erinevused projektis osalejate vahel ning mida tihedamalt nendega lävitakse, seda suuremaks hindavad projektis osalejad erinevustega arvestamise võimet. Näiteks rõhutati seda eriti projektis, kus kahepoolse vahetuse teiseks partneriks olid islamiusku mustanahalised prantsuse noored. Vabatahtlike puhul on projekti mõju laiem -- see suurendab arvestamist mitte ainult Euroopa kultuuridega, vaid ka teiste kontinentide kultuuridega (spetsiifiliselt puutus käesoleva projekti vabatahtlik kokku araabia kultuuri esindajatega).

Minu jaoks on ära kadunud mõisted eurooplane, ameeriklane, aasialane. Sellepärast et nende aastate jooksul töötan ma koos erinevate inimestega ja kui Eestis olles... ära saa must valesti aru -- kui Eestis ei taha keegi venelastega koostööd teha, siis siin kui sa oled rahvusvahelises meeskonnas, siis sa pead nendega koostööd tegema. Kui sul on rassismi siis sa ei saa töötada. Erinevad inimesed tutvustavad oma kultuuri ja nii ja siis ma näen, et Euroopas on palju riike, igäühel omal kultuur, kõik huvitavad... (intervjuu osalejaga)

Vabatahtliku tähelepanekust tuleb esile tõsta seda, et rahvusvaheliste kontaktide ja tolerantsuse arengule aitab rohkem kaasa koos töötamine, mitte aga vaba aja ühine veetmine. See tulemus langeb kokku ka varasemast teadaoleva erinevast kultuuridest pärit noorte omavaheliste kontaktide iseloomuga.

- **Oma kultuuri väärtustamine**

Eraldi rahvusvahelist noortevahetust hõlmavates projektides toodi välja projekti mõju oma kultuuri väärtustamise suurenemisele. Ühest küljest tuleneb see vajadusest tutvustada oma kultuuri välismaal.

Me just tutvustame samamoodi Eesti tantse, laule... pakume kiluleiba. Viime sõnumit meilt ka teistesse riikidesse. (intervjuu võrgustikuprojektis osalejaga)

Teisest küljest ka oma kodumaad tutvustades peavad noored pingutama, et näiteks viia läbi ekskursioon või mõelda rahvuskultuuri tutvustavatele tegevustele. Aktiivseid tegevusi hindasid noored ise kõrgemalt kui loengu vormis toimunud riikide tutvustusi (isegi, kui sellega kaasnes ka aktiivsem tegevus, näiteks laulmine või tantsimine).

Teistest riikidest ja kultuuridest pärit noortega suheldes hakkab inimene paremini teadvustama ka enda kultuuri, saab teadlikumaks enda eripäradest ja unikaalsusest. Koos teiste kaudu kaugete kultuuride tundmaõppimisega saab ta aru, et ka tema ise on 'sõnumiviiija' teistesse kultuuridesse.

Oskused

Projektides osalenute hinnangud pädevuste arengule projektis osalemise tulemusena.

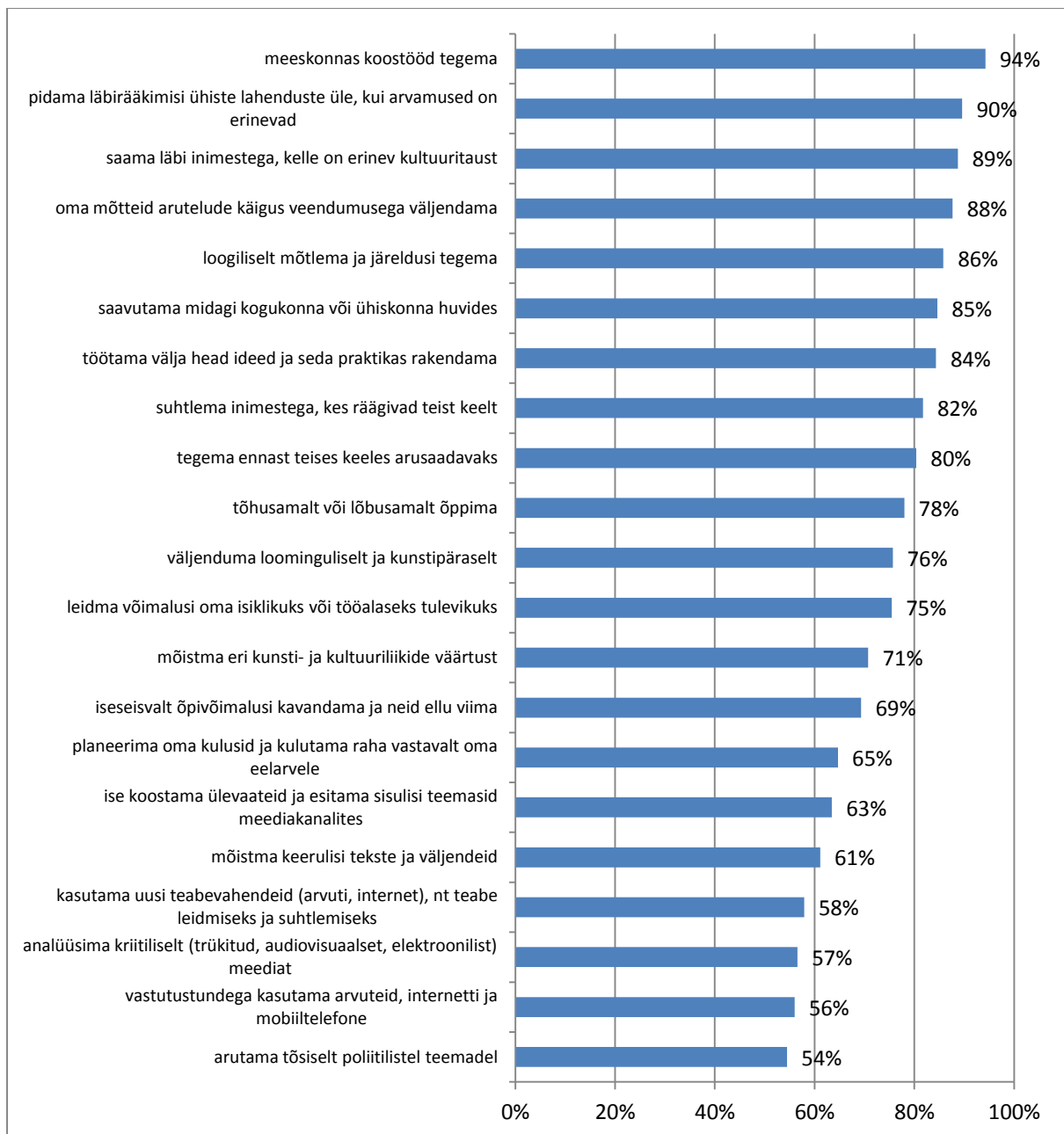
Oskuste arengut iseloomustavate tulemuste põhjal võib välja tuua kaks olulist leidu.

Esiteks, paljud - enam kui pooled vastanutest - on märkinud, et konkreetne oskus arenes kas 'teatud määral' või 'kindlasti' projektis osalemise tulemusena. Võrreldes isikliku arengu indikaatoritega, on erinevate oskuste arengut märkinute osakaal ilmselgelt suurem.

Teiseks, hinnangud arengule on märgatavalt diferentseeritud nii oskuste lõikes kui ka projektitüüpide lõikes). Tulemusi üldistades võib öelda, et enim oli neid vastajaid, kes märkasid enda juures sotsiaalsete oskuste arengut (Joonis 4). Taoliste oskuste hulka kuuluvad koostööoskus, läbirääkimiste pidamise oskus, erineva kultuuritaustaga inimestega läbisaamine, mõtete väljendamine aruteludes, teises keeles suhtlemine ja enese arusaadavaks tegemine - nimetatud oskuste arengut on enda puhul märkinud vähemalt 80% vastanutest.

Kõige vähempopulaarsete oskuste hulka, st oskuste hulka, mille arengut on märkinud suhteliselt väike osakaal vastanutest, kuuluvad poliitilistel teemadel arutamine, telefonide, arvuti ja interneti kasutamine, aga ka ise meediakanalitesse ülevaadete koostamine. Tuleb siiski märkida, et ka selles pingereas kõige viimase oskuse puhul on märgatavat muutust raporteerinud enam kui pooled vastanutest.

Joonis 4. Tänu projektis osalemisele olen ma õppinud paremini ... Vastusvariantide 'teatud määral' ja 'kindlasti' osakaal

Uuringu kvalitatiivses osas eristus kaks oskuste gruppi, mille arengut noored ise õhutasid: keelteoskus ja projektikirjutamise oskus.

- **Keelteoskus**

Intervjuudes töid osalejad, kes puutusid projekti jooksul kokku võõrkeelega, oskustest ja pädevustest rääkides ennekõike esile oma keeleoskuse arengu. Kuna projekti jooksul tuli suhelda pika aja jooksul väga erinevatel teemadel, mis olid seotud lisaks projekti tegevustele ka igapäevase suhtlusega, rõhutati, et selline praktika arendab keeleoskust paremini kui formaalne õpe.

Inglise keeles rääkisime. See oli suhtluskeel. [Välismaalastest osalejad] täitsa hästi valdasid. Ikka oli arendav. Absoluutselt. See on tuhat korda parem kui tunnis. See kui sa oled koos pidevalt. See on ka üks asi, miks ma olen osalenud nendes [projektides]. Keele arendamiseks. Projekt on kirjutatud eesti keeles, aga koduleht ja nii edasi on inglise keeles. (intervjuu noortevahetuses osalejaga)

Keeleõppe seisukohalt on seega oluline, et lisaks noorte projektispetsiifilistele tegevustele veedetakse ka vaba aega koos. Üheski uuritud projektis ei olnud vaba aja koos veetmine probleemiks.

Lisaks praktiseeritavatele keeltele selgus, et projektide käigus võib noortel huvi tekkida ka teiste keelte vastu millega projekti vältel kokku puututi. Intervjuudest selgub, et ehkki võidakse iseseisvalt keeleõppega tegelema hakata, siis see ei ole tasemeõppe kõrval alati võimalik. Samas selgub, et ka keeleoskus võib areneda just informaalses keskkonnas (st lihtsalt projektis osaledes). Intervjuudest selgub, et positiivset mõju huvi ja oskuste arengule avaldasid jätkuprojektid, kuna need seavad noortele selgeid eesmärke suhtluse jätkamiseks.

Mul tekkis küll prantsuse keele vastu huvi, et võiks õppida. Aga kooli kõrvalt on raske. Ühe korra üritasin küll, et võtsin raamatu.. aga suve alguses võiks rohkem õppida, siis jätkuprojektiks saab võibolla midagi selgeks. (intervjuu võrgustikuprogrammis osalejaga)

Lisaks suhtluse läbi õppimisele tunnistasid projektide korraldajad, et dokumentatsiooni koostamine inglise keeles on väljakutse, mis arendab nende keeleoskust. Samas leiti, et ainuüksi praktikast siin ei piisa vaid professionaalsemaks tegutsemiseks (näiteks projektkirjutamise juhtimiseks) on vaja lisaharidust või konsultatsioone. Seega leiab kinnitust oletus, mille kohaselt projektis osalemine annab küll eelduse uute oskuste kujunemiseks, kuid hästi omandatud ja tööturul edukust mõjutavaid oskusi saab juurde nendele eraldi keskendudes, kas tasemeõppes või koolitustel õppides.

Kokkuvõtlikult võib aga tõdeda, et projektide mõju keeleoskuse arengule on märkimisväärne. Tulemus siiski ei ole võrreldav tasemeõppel saavutatavaga ning keeleoskuse kvalitatiivselt uuele tasandile saab jõuda tõenäoliselt ainult vabatahtliku teenistuse programmi käigus võõras keelekeskkonnas pikemalt viibides. Siiski kinnitavad need tulemused kvantitatiivuuringut, kus umbes 80% vastajatest hindasid projektides osalemise mõju keeleoskusele märgatavaks. Praktiliselt sama suur osakaal (76%) kavatses minna välismaale õppima, töötama või praktikale ning tulevikus keeleoskusi täiendada plaanis 90% vastanutest.

- **Projektkirjutamise oskus**

Teine oskus, mida intervjuudes toonitati, kuid mida statistilises analüüsis eraldi välja ei ole toodud, on projektkirjutamise ja läbiviimise oskus. See oskus hõlmab küll erinevaid oskusi, mida on mõõdetud (meeskonnatöö, matemaatikaoskus, arvutikasutamise oskus vms), kuid kuna projektide kirjutamisel on tegemist oskuste kompleksiga, võib projektkirjutamise kui omaette oskuse ilmnemist lugeda iseseisvaks uuringutulemuseks.

Tänapäeva noortel on projektides osalemine üheks vaba aja organiseeritud veetmise viisiks, mis võib olla seotud hobide või ka tasemeõppega. Intervjueeritavatest noortest enamus olid kokku puutunud projektidega ka väljaspool programmi Euroopa Noored

toetatud projekte. Paljud noored on puutunud kokku ka projektide kirjutamisega. Projektkirjutamise oskuse töid kõige selgemini välja noored, kelle jaoks programmi Euroopa Noored projektis osalemine oli esimene kogemus (nende vanus oli 15-16 eluaastat).

Algusest saati kirjutasime seda projekti. See oli ikka palju keerulisem kui me ette kujutasime. Mitmeid lehekülgi kirjutame... Et mida nad annavad ja mida me teeme... Hästi põhjalik. Tuli kirja panna, mis ajal ja mis meetoditega sa midagi teed. Kui teine kord kirjutada projekti, siis tean juba. Oleme kogenenumad. (intervjuu noortevahetuses osalejaga)

Sellest võib järeldada, et projektkirjutamise kogemus muutub aja jooksul iseenesestmõistetavamaks ning seda eraldi välja ei tooda. Erandi moodustas selles aspektis intervjuueeritud vabatahtlik, kelle tööülesanneteks peale projektis osalemist oli projektide kirjutamine. Kuna temalt nõutud professionaalsus oli väga kõrge, tõi ta välja, et vaatamata oma suurele kogemusele otsib ta endiselt projektide kirjutamisel abi (eelkõige keelelist). Kuid kuna ka tema rõhutas just projektkirjutamise oskust, siis kinnitab projektkirjutamise kui omaette oskuse tähtsusest.

Lisaks projektide kirjutamisele nimetas osa noori eraldi veel projekti planeerimist. See seisnes pigem projekti ettevalmistusse ja korraldusse kaasatud olemises. Oskusi planeerida eelarvet ning tegevusi vastavalt eelarvele, vajadusel teha projekti käigus muudatusi toodi välja kui oluline ning edaspidigi kasutatav oskus.

Õpetas raha arvestama. Meil sai raha kiiremini otsa kui arvasime, aga keegi ütles, et me saame kohviku sissetulekust midagi katta. Selle eest me siis ostsime süüa. Kohviku pidamine oli alguses plaanis, aga me ei osanud arvestada, et me saame tulu sealt. (intervjuu võrgustikuprojektis osalejaga)

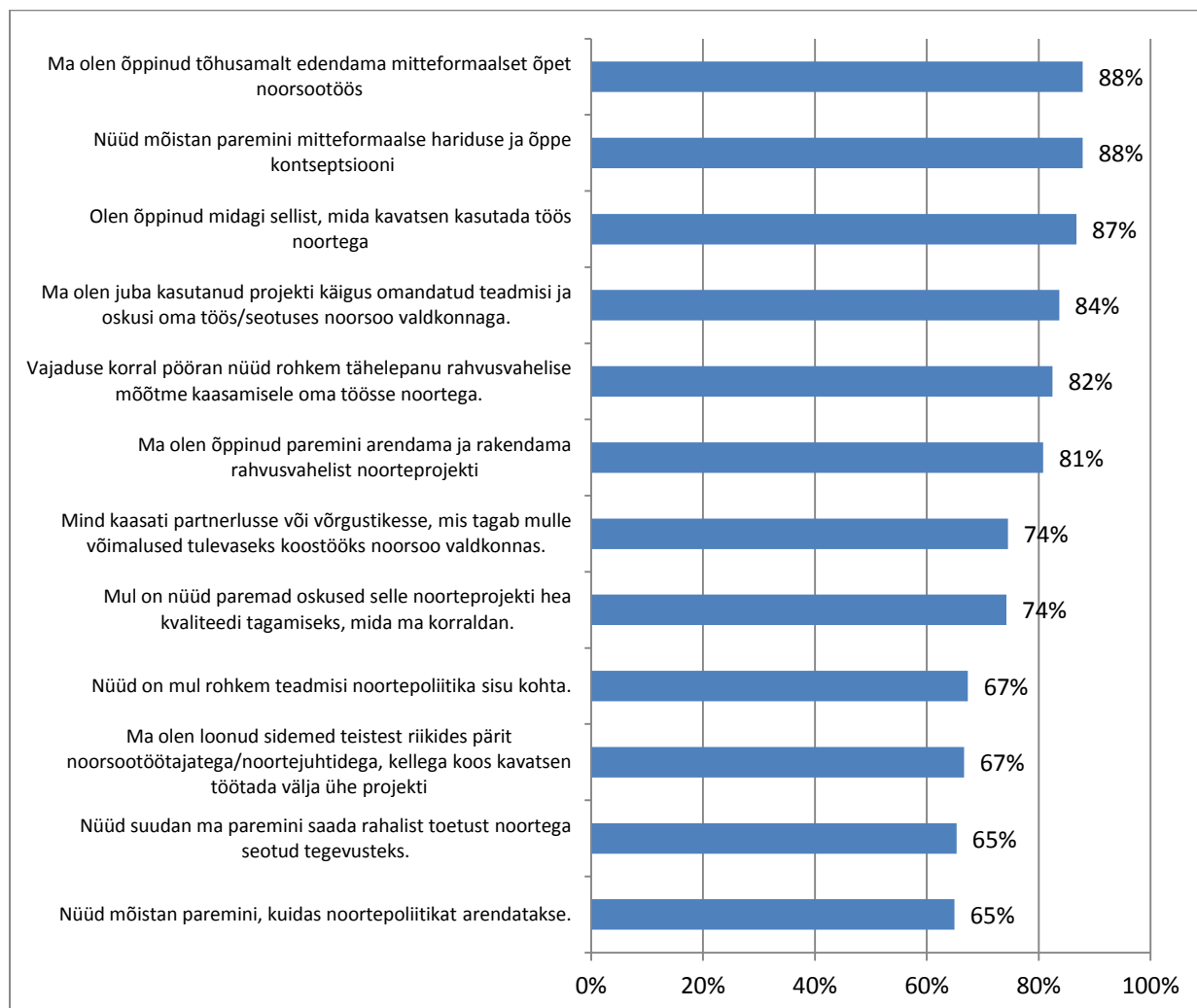
Kokkuvõtlikult on projekti läbiviimisega seotud oskused keeleoskuste järel teiseks subjektiivselt tajutud oskusteks, mida projektid osalejatele andsid. Tulemus langeb kokku küsitlusuuringu tulemustega, mille kohaselt meeskonnatööoskuste, suhtlemisoskuste, planeerimisoskuste arengut oli enda puhul märganud vähemalt neli küsitletut viiest. Kui keeleoskuse arenguks piisas ainult projektis osalemisest, siis projektkirjutamise ja läbiviimise oskuse arengu tingimuseks oli kaasamine projekti ettevalmistusse.

Programmi mõju noorsootöö arengule

Lisaks noortele arendavate võimaluste pakkumisele aitab programm Euroopa Noored kaasa ka noorsootöö korraldamisele, noortejuhtide koolitamisele ning kontaktide loomisele ja arendamisele eri riikide noorsootöötajate vahel.

Küsitluse tulemused näitavad, et sellesuunaline tegevus on edukas: vaid 1% küsitletud noorsootöötajatest ja noortejuhtidest on vastanud, et „Projektile ei olnud mõju minu tööle/seotusele noortevaldkonnaga“. Vastajate endi arvates on osalemine aidanud kaasa nii noorsootöö kui mitteformaalses keskkonnas toimuva õppeprotsessi mõistmisele kui selle aluseks olevate põhimõtete rakendamisele (84%...88%). Enam kui kaks kolmandikku vastanutest on märkinud enda kaasatust rahvusvahelistesse võrgustikesse (67%, 74%).

Rahvusvahelise mõtme rakendamist oma projektides on märkinud neli vastajat viiest. Umbes kaks kolmandikku on vastanud, et nende teadmised ja arusaamad noortepoliitika kohta on paranenud. Kokkuvõtvalt võib öelda, et projektis osalemise kaudu on enamik noortejuhte ja noorsootöötajaid enda hinnangul arendanud oma oskuste mitmeid aspekte.

Joonis 4. Palun osutage mõjudele, mis avaldusid teie tööle/seotusele noorsoo valdkonnaga tänu projektis osalemisele. Vastusvariantide 'teatud määral' ja 'kindlasti' osakaal.

Osalenute sotsiaalne taust

Üldiselt joonistub sotsiaal-majanduslikust tausta põhjal välja kooskõlaline pilt, mis iseloomustab programmi poolt toetatud projektides osalenud noorte kategooriaid. Esimese grupi moodustavad kooliõpilased, kes on vanuses 15-17, käivad keskastmeksikoolis ega tööta. Nemad osalevad peamiselt noorte projektides ja noorteseminaridel. Teise grupi moodustavad noorsootöötajad ja noortejuhid. Paljud neist on vanemad kui 26 aastat, neil kaldub olema selja taga kõrgkool ning palju neist töötavad palgatöötajana ja/või tegutsevad vabatahtlikuna. Enamik neist osaleb koolitus ja võrgustikuprojektides. Kolmanda grupi moodustavad 18-25 aastased noored, see grupp osaleb üldiselt kõikides

alaprogrammides, veidi vähem noorteseminaridel. Ilmselt jaguneb grupp suure plaanis kaheks: nooremad, kel kõrgkooliõpingud pooleli ning veidi vanemad, kel kõrgkool lõpetatud. Oma eluga hättajäänuid, töötuid, on vastanute hulgas vähe, märgatavalt vähem kui elanikkonnas keskmiselt. Töötuid on suhteliselt palju vabatahtlikus teenistuses osalejate hulgas, kuid arvestades nende suhteliselt madalat vanust ning ilmselt sellega kaasnevat madalat haridustaset, on tegemist pigem õpingutes/töötamises pausi teinutega ja/või soovitatavat, ideaalilähedast tööd mitte leidnutega kui töötutega, kes vaatamata aktiivsetele otsingutele ei suuda tööd leida.

Kokkuvõte

Küsitlusuuringu ja süvaintervjude andmetel võib pidada programmi Euroopa Noored tegevust noorte arengu toetamisel läbi mitteformaalse õppimise võimaluste pakkumise küllaltki edukaks. Paljud osalejad märkavad enda juures haridus- ja tööalaste eesmärkide täpsustumist, suur enamik mitmete oskuste arengut. Suurim osa vastajatest märkis eelkõige sotsiaalsete oskuste paranemist, teiste kultuuride esindajate paremat mõistmist, suhteliselt väike on IT-alaste ja meediaga seotud oskuste paranemist märkinute osakaal. Noorsootöötajatele ja noortejuhtidele mõeldud koolitus ning võrgustikuprojektides osalenutest väga suur osakaal märkis mitmete erialaste oskuste arengut. Õpiti nii uusi meetodeid, saadi parem ettekujutus noortepoliitikast ja mitteformaalsest õppimisest kui ka leiti uusi koostööpartnereid teistest riikidest.

Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituudi poolt läbi viidud programmi Euroopa Noored vahehindamise (2007-2009) tulemustest nähtub, et programm omab ülimalt laia ja olulist mõju nii Eesti noortepoliitika ja noorsootöö jaoks kui ka ühiskonna ja tema arengu jaoks laiemas plaanis.